บทบาทของรัฐบาลกับธุรกิจ

รศ.ยุพา คลังสุวรรณ์[1]

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีภูมิประเทศเป็นเกาะ ความเป็นเกาะของญี่ปุ่นทำให้อิทธิพลภายนอกเข้ามาเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมญี่ปุ่นได้ช้า การรับวัฒนธรรมต่างประเทศเป็นการรับเพื่อความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศญี่ปุ่น ญี่ปุ่นรับวัฒนธรรมต่างชาติมา ญี่ปุ่นได้เลือกสรรและกลืนกลายจนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมญี่ปุ่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของญี่ปุ่นมักจะเป็นการวิวัฒนาการภายในประเทศมากกว่าเป็นแรงผลักดันจากวัฒนธรรมภายนอก นักวิชาการบางคนมีความเห็นว่า ความเป็นเกาะและการอยู่โดดของประเทศญี่ปุ่นส่งผลต่อวัฒนธรรมญี่ปุ่น คือ ทำให้เกิดการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นและทำให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมแบบเดียวกัน (homogeneous) และการรวมตัวอย่างเหนียวแน่นนั้นได้กลายเป็นลักษณะพิเศษพื้นฐานของญี่ปุ่นไป

ในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ผู้ครองเมืองและนักรบแต่ละเมืองจะต้องเตรียมพร้อมเสมอ เพื่อต่อสู้กับเมืองอื่นซึ่งอาจจะมาท้ารบได้ทุกเวลา ทำให้คนซึ่งอยู่ภายใต้ผู้ครองเดียวกันเป็นคนกลุ่มเดียวกัน และทำให้คนญี่ปุ่นมีความเป็นนักสู้และเป็นคนที่เตรียมพร้อมที่จะสู้อยู่ตลอดในจิตใจ ซึ่งจะดูได้จากการแข่งขันทางการศึกษาและการทำงานระหว่างองค์กรต่างองค์กร

---

[1] ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ญี่ปุ่นเป็นสังคมที่เห็นความสำคัญของการศึกษามาตั้งแต่อดีต ญี่ปุ่นได้รับแนวคิดนี้มาจากจีนและปลูกฝังการเรียนรู้จนล้ำหน้าชาติอื่นในทวีปเอเชีย การส่งเสริมการศึกษาของญี่ปุ่นเป็นการส่งเสริมจากรัฐในอดีต แม้รัฐจะประกาศกฎหมายและให้ความสนับสนุนการศึกษาก็ตาม แต่การศึกษานั้นก็ยังมุ่งไปสู่บุตรหลานของครอบครัวขุนนางและเพื่อเป้าประสงค์ของรัฐในการผลิตคนเพื่อทำงานให้รัฐ ดังนั้นในการศึกษาของญี่ปุ่น จึงจำเป็นต้องเข้าใจว่า การศึกษาของญี่ปุ่นทำเพื่อใครและจัดขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายอย่างไร

ตั้งแต่การนำระบบการเขียนจากภาคพื้นเอเชียเข้ามาในญี่ปุ่น ทำให้มีการวางระบบการศึกษาขึ้นในประเทศ ชนชั้นปกครองของญี่ปุ่นผูกขาด การแสวงหา การเรียนรู้ในการอ่านออกเขียนได้ การนำระบบการเขียนของจีนเข้ามาในประเทศญี่ปุ่นในช่วงต้นศตวรรษที่ 5 ทำให้เกิดการศึกษาอย่างเป็นทางการขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศสำหรับคนญี่ปุ่นซึ่งไม่มีภาษาเขียน ระบบการเขียนของจีนทำให้เกิดความเชื่อมต่อระหว่างความรู้และอำนาจ ระบบการเขียนของจีนมีศูนย์กลางอยู่ที่แนวคิดขงจื้อในเรื่ององค์กรทางการเมืองและแนวปฏิบัติพร้อมทั้งการเรียนวิชา พุทธศาสนา ความคุ้นเคยกับการเรียนคำสอนตำหรับของขงจื้อและเอกสารทางพุทธศาสนา ถือเป็นที่มาของการเป็นผู้นำในยุคนั้น

การติดต่อทางการทูตระหว่างจีนในราชวงศ์สุย (589-618) และในราชวงศ์ถัง (618-909)ทำให้เกิดการถ่ายทอดคำสั่งสอนของขงจื้อเข้าไปในญี่ปุ่น

ผู้นำสมัยโทะกุงะวะได้นำหลักจริยธรรมขงจื้อเข้ามาเพื่อรักษาความเป็นระเบียบทางสังคมและทางการเมือง ยุคนี้คำสอนขงจื้อเป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมของญี่ปุ่น และเป็นพื้นฐานที่ถูกต้องตามกฎหมาย(178)

ทัศนคติของญี่ปุ่นต่อรัฐบาลเป็นผลมาจากอิทธิพลขงจื้อ ญี่ปุ่นมักจะคิดว่า ตนเป็นประเทศที่ได้รับอิทธิพลขงจื้อ ความจงรักภักดีสำคัญกว่าความ

เมตตากรุณา รัฐและผู้มีอำนาจจะเป็นผู้นำ ในขณะที่ธุรกิจมักจะมองหาคำแนะนำจากรัฐ ทัศนคติเหล่านี้เข้ากับแนวคิดที่ว่า รัฐทำหน้าที่เหมือนครอบครัว รัฐมีอิทธิพลเหนือธุรกิจ นักธุรกิจทำงานหนักไม่เพียงเพื่อผลประโยชน์และผลกำไรของตน แต่ยังทำเพื่อความก้าวหน้าของประเทศ

ในการศึกษาธุรกิจญี่ปุ่น การรับบทบาทของรัฐบาลที่มีต่อธุรกิจก็มีความสำคัญ การพัฒนาเศรษฐกิจของญี่ปุ่นแรกเป็นผลผลิตของผู้ประกอบการเอกชน รัฐบาลต้องการและมีส่วนทำให้ประเทศญี่ปุ่นเจริญรุ่งเรือง รัฐบาลต้องการสร้างอุตสาหกรรมใหม่ วางโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ รักษามาตรฐานการครองชีพของประชาชน รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือธุรกิจโดยตรงจนถูกมองว่ามีสัญญาผูกพันกับธุรกิจที่เรียกว่า เจแปนอิ้ง(Japan Inc) ภาพนี้เห็นได้ชัดในช่วง 1990 เพราะรัฐมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจผ่านนโยบายต่างๆ

ก่อนถึงสมัยเอโดะ พ่อค้าที่มีความมั่งคั่งร่ำรวยมีอยู่จำนวนมาก พ่อค้าเหล่านี้ต้องการทำการค้าแบบที่เคยทำมาในอดีต คือ ขยายธุรกิจในธุรกิจประเภทเดียวตามประเพณีที่เคยปฏิบัติมา พ่อค้าเหล่านั้นไม่มีความต้องการที่จะลงทุนในธุรกิจอุตสาหกรรมสมัยใหม่ แต่ก็มีพ่อค้าที่ออกเงินทุนให้ช่างฝีมือผลิตสินค้าให้เพื่อขายเอง ในการทำเช่นนี้พ่อค้าสามารถควบคุมและเพิ่มเติมปริมาณการผลิตได้ และยังเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมพัฒนาการค้าด้วย ดังนั้นหลังการเปิดประเทศแล้ว รัฐบาลเมจิได้เริ่มนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมในการพัฒนาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น รัฐเริ่มลงทุนในธุรกิจหลายประเภท เช่น ธุรกิจโทรคมนาคม ธุรกิจคมนาคม ธุรกิจเหมืองแร่ ธุรกิจต่อเรือ ธุรกิจเคมี และธุรกิจทอผ้าต่าง ๆ เป็นต้น

นโยบายเศรษฐกิจของรัฐสมัยเมจิตอนต้น (1868 – 1912) ต้องการช่วยเหลือลูกหลานซามูไรที่ถูกยึดเงินเบี้ยหวัดที่หลวงเคยจ่ายให้แก่ทายาทของซามูไรให้มีอาชีพ รัฐยกเลิกการปกครองท้องถิ่นและตั้งระบบจังหวัดขึ้นปี 1871

ทำให้อดีตซามูไรไม่มีรายได้ ในปี 1873 รัฐให้เงินและพันธบัตรกับซามูไรที่ยอมคืนเงินเบี้ยหวัดให้หลวงแต่โดยดี ในปี 1876 อดีตซามูไรถูกบังคับให้แลกเงินเบี้ยหวัดกับพันธบัตร เพื่อให้ซามูไรมีอาชีพ รัฐได้ให้อดีตซามูไรไปตั้งรกรากที่เกาะฮอกไกโด เพราะรัฐต้องการให้ซามูไรไปพัฒนาที่ดินโดยรัฐยินดีขายให้ในราคาถูก พร้อมทั้งให้ยืมเงินทำธุรกิจใหม่ แต่ซามูไรน้อยคนที่มีความชำนาญในด้านการค้า หลังปี 1884 บริษัทของรัฐส่วนใหญ่ได้ขายให้กับเอกชน บริษัทที่มีชื่อเสียง และมีการปฏิรูปบริษัท คือ บริษัทมิตซุยและสุมิโตโม ในบรรดาผู้เริ่มต้นธุรกิจใหม่ คือ ผู้ก่อตั้งไซบัตสุ (Zaibutsu) อย่างเช่น ยะซุดะ เซ็นจิโระ (Yasuda Zenjiro) อะซะโนะ โซอิชิโร (Asano Soichiro) และ โอกุระ คิฮะชิโระ (Okura Kihachiro) ในบรรดาอดีตผู้บริหารที่เป็นซามูไร คือ อิวะซะกิ ยะทะโระ (Iwasaki Yataro)เป็นผู้ก่อตั้งมิตซูบิชิ (Mitsubishi) ฌิบุซะวะ เออิชิ (Shibusawa Eiichi) และ โกะดะอิ โทะโมะอะท์ซุ (Godai Tomoatsu) เป็นต้น รัฐบาลมองธุรกิจแบบใหม่เป็นการสร้างพลังให้แก่ประเทศ ระหว่างปี 1920 – 1930 ไซบัตสุซึ่งเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญมากในการขยายการค้าของญี่ปุ่นไปต่างประเทศ บริษัทมิตซูบิชิ บริษัทคาวาซากิ อิชิคะวะจิมะ และ ฮิตาชิ ได้สร้างอู่ต่อเรือ รัฐบาลให้เงินทุนอุดหนุนและช่วยเหลือบริษัท เช่น นิบปอนยูเซ็น ไคอิฌะ (Nippon Yusen Kaisha) อยู่ภายใต้การดูแลของบริษัทมิตซูบิชิ ปี 1886 มีบริษัทรถไฟ 32 บริษัท ปี 1905 ในบรรดาบริษัทรถไฟทั้งหลายเป็นบริษัทของเอกชนถึง 60 กว่าเปอร์เซ็น สุมิโตโม มิตซุย มิตซูบิชิ และฟุรุกะวะ (Furukawa) เข้าไปทำเหมือง ตั้งแต่ราว 1870 การทำเหมืองกลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญและทำกำไรให้บริษัทยักษ์ใหญ่ 4 บริษัท

ในสมัยเมจิ (1868-1962) ผู้นำเมจิได้ส่งคนญี่ปุ่นไปเรียนต่างประเทศและจ้างครูชาวตะวันตกมาสอน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศให้กับคนญี่ปุ่นในประเทศ รัฐบาลสร้างทางหลวง ปรับปรุงถนน ปฏิรูปที่ดินเพื่อเตรียมประเทศสำหรับการพัฒนา เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรม

รัฐบาลตัดสินใจช่วยธุรกิจเอกชน ช่วยวางแผนเพื่อกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ บทบาทใหม่ของรัฐคือ เอื้อสภาพเศรษฐกิจให้ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง คือ รัฐเป็นผู้แนะนำ เอกชนเป็นผู้ผลิต ในต้นสมัยเมจิ รัฐบาลสร้างโรงงาน อู่ต่อเรือ ขายให้ผู้ประกอบการ และธุรกิจหลายธุรกิจเจริญก้าวหน้าเพราะรัฐบาลให้โอกาส รัฐบาลกลายเป็นผู้ส่งเสริมหลักของบริษัท โดยการออกนโยบายที่ส่งเสริมนักธุรกิจ และเก็บภาษีต่ำ

ช่วง 1930 เศรษฐกิจ ญี่ปุ่นประสบปัญหาจากการตกต่ำ แต่น้อยกว่าประเทศอุตสาหกรรมอื่น GDP ของญี่ปุ่นขยายอย่างรวดเร็วถึง 5% ต่อปี มากกว่า 2 เท่าของภาคเกษตร การเติบโตทางอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มุ่งไป สู่การขยายอำนาจทางทหาร

รัฐบาลจะวางแผนว่า อุตสาหกรรมใดควรทำและจำเป็นต้องทำด้วยการวางนโยบายให้เอื้อต่อการชักจูงนักธุรกิจมาทำตั้งแต่นโยบายการเงินและการลงทุนสาธารณะ หลังสงครามมีกระทรวงทางเศรษฐกิจ เช่น กระทรวงการคลังรับผิดชอบรายได้ของแผ่นดิน เตรียมงบประมาณแผ่นดิน ริเริ่มนโยบายรายได้ และควบคุมทางอ้อมโดยผ่านธนาคารโตเกียวและให้ธนาคารกลางรับผิดชอบนโยบายการเงิน

กระทรวงการคลังจัดสรรการลงทุนสาธารณะ วางเกณฑ์นโยบายภาษีเก็บภาษี และ กำหนดอัตราแลกเปลี่ยน กระทรวงการคลังกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนให้ต่ำ โดยลดต้นทุนของการลงทุน ให้กับบริษัท ส่งเสริมการขยายอุตสาหกรรม กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมนานาชาติ (MITI) รับผิดชอบควบคุมการผลิต การกระจายสินค้าและบริการ พัฒนาแผนโครงสร้างอุตสาหกรรมญี่ปุ่น ควบคุมการค้าของญี่ปุ่น แนะนำการค้านานาชาติ ทำให้การไหลของสิ้นค้าในเศรษฐกิจของชาติ ส่งเสริมการพัฒนาการผลิต การทำเหมือง

กระทรวงคมนาคมขนส่งรับผิดชอบทั้งทางบก ทางทะเลและทางอากาศ กระทรวงก่อสร้างมีหน้าที่เกี่ยวกัลป์การก่อสร้างทุกอย่างในญี่ปุ่นและต่างประเทศ รับผิดชอบการใช้ที่ดินสาธารณะ การป้องกันสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง

ในช่วงนี้ญี่ปุ่นเริ่มเปิดประเทศ ญี่ปุ่นต้องการเป็นชาติที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและเป็นหน้าที่ของคนญี่ปุ่นทุกคนที่ต้องเสียสละตัวเองเพื่อจุดมุ่งหมายของประเทศ แบบแผนการพัฒนาของญี่ปุ่นเริ่มตั้งแต่กลางศตวรรษที่19 ช่วงรัฐบาลโทะกุงะวะเปิดประเทศสู่การค้ากับตะวันตก ญี่ปุ่นต้องการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ทัดเทียมกับอารยประเทศทางตะวันตก ญี่ปุ่นได้เริ่มนำเอาระบบเศรษฐกิจและเทคนิคทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เข้ามาในประเทศญี่ปุ่นได้ผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจ 2 ช่วง

ช่วงแรก ปี 1868 และขยายไปถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 เศรษฐกิจก้าวหน้าปานกลางในระยะแรก ญี่ปุ่นยังพึ่งรายได้จากการเกษตรแบบดั้งเดิมเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรม ช่วงที่สงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น(1904-1905)เริ่มขึ้น 65% ของคนทำงาน 38%ของ GDP ยังพึ่งเกษตรอยู่ อุตสาหกรรมสมัยใหม่ของญี่ปุ่นขยายอย่างต่อเนื่อง ปลายช่วง 1920 การผลิตและการทำเหมืองแร่มีถึง 23% ของ GDP เมื่อเทียบกับเกษตรซึ่งมี 21% การขนส่งและโทรคมนาคมได้พัฒนาเพื่อค้ำจุนการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก

ช่วง 1930 เศรษฐกิจญี่ปุ่นประสบปัญหาจากการตกต่ำน้อยกว่าประเทศอุตสาหกรรมอื่น GDP ของญี่ปุ่นขยายอย่างรวดเร็วถึง 5% ต่อปี มากกว่า 2 เท่าของภาคเกษตร การเติบโตทางอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มุ่งไป สู่การขยายอำนาจทางทหาร

แม้ในหน่วยงานของรัฐยังมีข้าราชการที่มีความคิดอนุรักษ์ยังคงเหลืออยู่มาก แต่ข้าราชการรุ่นใหม่ดำเนินนโยบายส่งเสริมความทันสมัยทางเศรษฐกิจ ข้าราชการรุ่นใหม่นี้ล้วนมาจากนักรบระดับกลางที่เคยมีโอกาสสัมผัสกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ข้าราชการรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของการสร้างกองทหารให้แข็งแกร่ง พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า เร่งสร้างเร่งผลิตให้ทัดเทียมกับประเทศทางตะวันตก ธุรกิจที่มาจากภาคเอกชนค่อย ๆ เริ่มเปิดขึ้นด้วยแรงผลักดัน และแรงสนับสนุนจากรัฐบาล รัฐขายกิจการของรัฐให้ซามูไรที่เคยช่วยทำงานกับรัฐบาลในราคาถูกพร้อมทั้งให้เงินทุนสนับสนุนด้วย

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 บริษัทแบบธุรกิจครอบครัว (Zaibatsu) ควบคุมอุตสาหกรรม บริษัทเหล่านี้ถูกทำลายหลังสงคราม หลังจากนั้น เกิดการรวมกลุ่มของบริษัทอุตสาหกรรมสมัยใหม่ (keiretsu), การร่วมกิจกรรมภายในกลุ่มบริษัทเหล่านี้ และการรวมตัวของผู้รับเหมาช่วง (subcontractors) ขนาดเล็กสร้างเสริมประสิทธิภาพอุตสาหกรรม บริษัทญี่ปุ่นได้พัฒนากลยุทธ์ซึ่งสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจด้วยการวางแผนขยายโรงงานผลิตผลิตคนที่มีความสามารถ พยายามหาส่วนแบ่งการตลาดมากกว่าเร่งแสวงหาผลตอบแทน

สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ทำลายสิ่งที่ญี่ปุ่นเคยได้รับตั้งแต่ 1868 เกือบ 40% ของโรงงานอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานถูกทำลาย การผลิตต้องเริ่มต้นใหม่เสมือนญี่ปุ่นต้องย้อนหลังกลับไป 15 ปี โรงงานที่สร้างขึ้นใหม่เริ่มมีเครื่องมือสมัยใหม่ ซึ่งทำให้ญี่ปุ่นได้เปรียบในด้านการแข่งขัน

ช่วงที่สอง เริ่ม 1945 ไปจนถึงกลาง 1990 เมื่อยุคพัฒนาเศรษฐกิจช่วงที่ 2 เริ่ม อดีตทหารซึ่งเป็นผู้มีระเบียบมีวินัยและมีการศึกษาเข้ามาร่วมเพื่อสร้างญี่ปุ่นใหม่ ระบบการศึกษาญี่ปุ่นหลังสงครามโลกมีส่วนช่วยพัฒนาความทันสมัยของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นมีอัตราการอ่านออกเขียนได้สูง มาตรฐานการศึกษาสูงทำให้ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในทางเศรษฐกิจ โรงเรียนญี่ปุ่นส่งเสริมวินัย

ซึ่งส่งผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ หลังสงครามโลกตอนแรก ญี่ปุ่นต้องให้เวลากับการสร้างอุตสาหกรรม การลงทุนในพลังงานไฟฟ้า, ถ่านหิน, เหล็ก, เหล็กกล้า,และ ปุ๋ยเคมี กลาง 1950 รัฐบาลซึ่งควบคุมโดยทหารสามารถทำให้การผลิตและอัตราการเจริญเติบโตสามารถทำได้ถึงระดับก่อนการเกิดสงครามโลก ระหว่าง 1953-1965 GDP ขยายมากกว่า 9% ทุกปี การผลิตและการทำเหมืองแร่ 13% การก่อสร้าง 11% การวางโครงสร้างพื้นฐาน 12% ปี 1965 ภาคต่างๆที่กล่าวข้างต้นใช้แรงงานมากกว่า 41% ในขณะที่ภาคเกษตรคงอยู่ที่ 26%

ทั้งสองช่วง ญี่ปุ่นได้เปิดรับความคิดจากตะวันตก ด้วยการส่งเสริมและการวางแผนของรัฐบาล จุดมุ่งหมายของรัฐบาลคือ ต้องการทำให้ญี่ปุ่นมีอำนาจและร่ำรวย ในที่สุดญี่ปุ่นก็สามารถเปลี่ยนทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จนกลายเป็นประเทศที่มีอำนาจ

สถานการณ์ที่สร้างเสริมความสำเร็จของญี่ปุ่นและกระตุ้นเศรษฐกิจญี่ปุ่นจนถึงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ สงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น (1904-1905), สงครามโลกครั้งที่ 1 (1914-1918), สงคราเกาหลี (1950-1953), สงครามอินโดจีน (1954-1975) ทำให้เศรษฐกิจญี่ปุ่นบูม สหรัฐอเมริกาปฏิบัติต่อญี่ปุ่นเป็นอย่างดีหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการสร้างชาติและการเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ช่วงที่สหรัฐอเมริกาเข้ายึดครองญี่ปุ่น (1945-1952) ทำให้ญี่ปุ่นได้ฟื้นประเทศ และสร้างรัฐประชาธิปไตย สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือญี่ปุ่นในช่วงยึดครอง 1.9 ล้านล้านเหรียญ หรือ ประมาณ 15% ของนำเข้าของประเทศ และ 4% ของ GNP ในช่วงนั้น เกือบ 59% ของความช่วยเหลือเป็นอาหาร 15% เป็นวัสดุอุตสาหกรรม 12% เป็นเครื่องมือขนส่ง ทุนความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาค่อยๆน้อยลงกลาง 1950 เศรษฐกิจญี่ปุ่นได้รับประโยชน์จากการค้าต่างประเทศ เพราะสามารถขยายการส่งออกได้เร็ว

เพียงพอที่จะจ่ายค่าเครื่องมือและเทคโนโลยีที่นำเข้าโดยไม่ต้องเป็นหนี้ เหมือนกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นในช่วง 1980 ปลาย 1955 ประมาณ 40% ของแรงงานยังคงทำการเกษตร แต่ตัวเลขลดลง 17% ในปี 1970 และ 7.2% ในปี 1990 รัฐบาลคาดคะเนในปลาย 1980 ว่าตัวเลขจะลดลงถึง 4.9% ในปี 2000 เพราะญี่ปุ่นนำเข้าอาหารมากขึ้น ครอบครัวชาวนาขนาดเล็กค่อยๆหายไป

นโยบายอุตสาหกรรม

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะช่วง 1950-1960 รัฐบาลวางนโยบายและหาทางส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรม ให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับบริษัทเอกชน จุดมุ่งหมายของนโยบายอุตสาหกรรม คือ สร้างอุตสาหกรรมที่จะแข่งกับนานาชาติได้ อุตสาหกรรมที่ผู้วางนโยบายของรัฐและประชาชนส่งเสริมในช่วงนี้ คือ เหล็ก, เหล็กกล้า, การต่อเรือ, เครื่องมืออุตสาหกรรม, เครื่องมือไฟฟ้าที่ใช้ในอุตสาหกรรมหนัก, เคมีภัณฑ์ และอื่นๆ เป็นต้น ต่อมา คือ อุตสาหกรรมรถยนต์ ปิโตรเคมี พลังงานนิวเคลียร์

กลาง ปี ค.ศ. 1960 การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบใหม่เป็นเศรษฐกิจที่เปิดแข่งขันกับนานาชาติในบางอุตสาหกรรม เช่น กล้องถ่ายรูป ตั้งแต่ 1960 จนญี่ปุ่นสามารถครองตลาดได้ นโยบายและวิธีการเหล่านี้ใช้เพื่อเพิ่มการผลิตของ imputs และให้อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมกับการลงทุนอุตสาหกรรม

การบริหารโดยการแนะนำ ที่ญี่ปุ่นเรียกว่า เกียวเซอิ ฉิโด (gyosei shido)เป็นเครื่องมือสำคัญในการบังคับที่ใช้ตลอดของรัฐเพื่อส่งเสริมนโยบายต่างๆ อิทธิพล ชื่อเสียง คำแนะนำ การชักชวนถูกนำมาใช้ในการส่งเสริมให้บริษัทและปัจเจกทำตามทิศทางที่ต้องการข้าราชการที่ให้คำแนะนำมักจะมี

อำนาจที่จะให้หรือไม่ให้เงินกู้กลไกที่รัฐบาลญี่ปุ่นใช้จะเกี่ยวกับการค้า แรงงงาน ในตลาด การแข่งขัน และภาษี

การพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและเคมี ในขณะที่อุตสาหกรรมสิ่งทอ และอุตสาหกรรมเบายังคงรักษาระดับการกำไรในเวทีโลก สินค้าอื่น เช่น รถยนต์ เรือ เครื่องมือ เริ่มมีความสำคัญมากขึ้น การผลิตและเหมืองแร่โต 17 % ต่อปี ระหว่าง 1965 และ 1970 การเจริญทางเศรษฐกิจญี่ปุ่นช่วง 1960 และ 1970 เป็นการขยายอย่างรวดเร็วของการผลิตรถยนต์,เหล็กกล้า, การต่อเรือ, เคมีภัณฑ์ และ อิเล็กทรอนิคส์ ปลาย 1970 เศรษฐกิจญี่ปุ่นเริ่มขยับจากการผลิตไปเป็นภาคบริการ รัฐบาลได้ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ความรู้มากขึ้น ในช่วง 1980 อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์กึ่งตัวนำ เป็นต้น

ช่วงปี 1970 และ 1980 ญี่ปุ่นปรับปรุงฐานอุตสาหกรรมด้วยการขอใบอนุญาต ซื้อสิทธิบัตร เลียนแบบ และปรับปรุงสิ่งประดิษฐ์ต่างประเทศ ปลายช่วง 1980 อุตสาหกรรมได้มีการทำวิจัยและพัฒนา หลายบริษัทมีชื่อเสียงจากการนวัตกรรมใหม่และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ปี 1973 ญี่ปุ่นประสบกับปัญหาวิกฤตน้ำมัน ญี่ปุ่นจำต้องพึ่งน้ำมันจากต่างประเทศ ญี่ปุ่นประสบปัญหาการผลิตทางอุตสาหกรรมลดลงเป็นครั้งแรกหลังสงครามโลก หลังวิกฤตน้ำมันการรักษาการเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรมต้องเผชิญกับราคาน้ำมัน จึงทำให้ญี่ปุ่นต้องเปลี่ยนโครงสร้างอุตสาหกรรม ญี่ปุ่นต้องหาทางเลือกใหม่ ญี่ปุ่นต้องลงทุนสูงเพื่อลดการพึ่งพิงน้ำมันในปี 1970 , 1980 และส่งเสริมการผลิต ปลายช่วง 1970–1980 อุตสาหกรรมใหม่ที่เจริญเติบโต คือ อิเล็กทรอนิคส์ และคอมพิวเตอร์ อุตสาหกรรมบริการขยายตัวหลังยุคเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ราคาน้ำมันสูงมากขึ้นในปี 1979 ญี่ปุ่นประสบกับการเจริญทางเศรษฐกิจที่ช้าลงกลาง 1980 ช่วง 1980 งานขายส่ง ขายปลีก การเงิน ประกัน ที่ดิน ขนส่ง คมนาคม

เติบโตเร็ว ภาคบริการเติบโตจาก 47% ในปี 1970 เป็น 59.2% ในปี1990 และจะโตเป็น 62 % ในปี 2000

จะเห็นว่ารัฐบาลญี่ปุ่นมีบทบาทในการพัฒนาและกำหนดทิศทางของประเทศ การพัฒนาของญี่ปุ่นเป็นการพัฒนาไปสู่การผลิตที่มีคุณภาพ สูงและแข่งขันได้เป็นการพัฒนาที่มีทิศทางและมีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการจะพัฒนาแข่งขันสินค้าประเภทใดกับนานาชาติจนถึงขนาดสามารถครองตลาดได้ เป็นการพัฒนาที่สร้างอุตสาหกรรมให้มีมูลค่าเพิ่มซึ่งทำให้ญี่ปุ่นเข้าสู่ อุตสาหกรรมที่เรียกว่า ภาคบริการ รัฐได้ชี้นำ,ส่งเสริมและให้การศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจจนบริษัทของญี่ปุ่นเข้าใจและเข้าถึงการทำธุรกิจกับประเทศต่างๆ จนญี่ปุ่นสามารถใช้กลยุทธ์ทางธุรกิจแบบนานาชาติ

References

Lebra, Takie Sugiyama. Japanese Pattern of Behavior. University of Hawaii Press. Honolulu, 1976

_____, and William P. Lebra,eds. Japanese Culture and Behavior.Honolulu, 1974.

Nakane, Chie. Japanese Society. University of California Press. Berkeley,1970.

Rohlen, Thomas. For Harmony and Strength: Japanese White Collar Organization in

Anthropology. University of California Press. Berkeley,1974.

Samson, G.D. Japan: A Short Cultural History. Tokyo. Charles E.Tattle.1931

ยุพา คลังสุวรรณ์.ญี่ปุ่นสร้างชาติด้วยความรักและภักดี.สำนักพิมพ์มติชน.กรุงเทพ, 2547